

Land	Danmark
Domstol	Gladsaxe civilret
Parter	Anonymiseret
Dato for afgørelse	25. april 1985
Afgørelsestype	Dom
Status	Retskraftig
Dato for publicering i domsdatabasen	10. juni 2020
Omtalt i It-kontraktret, 2. udgave	s. 251
Gengivet fra	Edb-retlige afgørelser 2, redigeret af Strange Beck og Ole Bruun Nielsen (1986) Dataforeningens Forlag

GLADSAXE CIVILRETS DOM AF 25. APRIL 1985
291/1983

A
 mod
 B

MANGLER (PROGRAMMEL): Anset godtgjort, at det leverede programmel led af mange og delvist væsentlige mangler.

SYSTEMUDVIKLINGSAFTALE, OPSIGELSE: Da det leverede programmel led af så mange og delvist væsentlige mangler, ansås opsigelsen af systemudviklingsaftalen at have været berettiget.

OPSIGELSE, FRIST: Opsigelse af systemudviklingsaftale fandtes at burde være sket med en frist på mindst 3 måneder.

LITTERATUR: Blume, s. 105-106 og 113-115
 Ruth Nielsen, del I, s. 50 ff.

Den 18. januar 1982 indgik A1 og B en rammeaftale, hvorefter A1 skulle udvikle administrativt programmel til den af B forhandlede mikrodatabehandlingsmodel CC 9010. A1 overførte senere med B's accept aftalen til et af ham stiftede selskab, A.

Et foreløbigt resultat af samarbejdet mellem A og B blev i efteråret 1982 stillet til rådighed for en række pilotkunder. Den 3. januar 1983 stillede A over for B krav om et foreløbigt honorar på 91.500 kr. i henhold til parternes kontrakt. Herpå svarede B ved brev af 4. januar 1983, hvor man påpegede en lang række fejl og mangler ved det leverede programmel, som man krævede udbedret hurtigst muligt. Ved et

møde mellem parterne den 18. januar 1983 tilbød A at søge manglerne udbedret, dog på betingelse af, at det skyldige honorar blev betalt. Imidlertid opsagde B samme dag samarbejdet med øjeblikkelig virkning.

A anlagde herefter sag imod B med påstand om betaling af honoraret på 91.500 kr. A gjorde gældende, at B's ophævelse af aftalen var uberettiget, principalt fordi der var tale om en mangelfri leverance, subsidiært fordi reklamationen i januar 1983 var for sent og mest subsidiært, fordi der da kun var tale om bagatelmangler, som man fra A's side tilbød at afhjælpe og kunne have afhjulpet på få måneder.

B, der påstod frifindelse, gjorde til støtte herfor principalt gældende, at man havde været beføjet til at ophæve aftalen, da der enten slet intet var leveret, idet ingen af programversionerne var godkendt, eller fordi det i oktober 1982 leverede led af væsentlige mangler. Subsidiært gjorde B gældende, at der ud fra forudsætningssynspunkter måtte være adgang til at opsige uden eller med kort rimeligt varsel, idet B intet selv havde opnået på baggrund af samarbejdet.

I sin rapport udtalte den udmeldte syns- og skønsmand bl. a., at det ganske klart kunne konstateres, at den af B afprøvede version havde indeholdt væsentlige mangler, mens den seneste programversion fra A var uden de påståede og konstaterede mangler. Det var ifølge skønsmanden korrekt, at B's programversion stort set indeholdt de mangler, der nævntes i den liste, der blev fremsendt den 4. januar 1983. Manglerne kunne imidlertid ifølge skønsmanden have været rettet på få måneder.

Retten lagde til grund, at der ikke fra B's side var sket nogen endelig godkendelse af A's produkt, mens der på den anden side heller ikke var reklameret over det før den 4. januar 1983. Med støtte i den på dette tidspunkt fremsendte mangelsliste og med støtte i skønsmandens sammenfatning fandt retten det godtgjort, at det leverede software led af så man-

ge og delvist væsentlige mangler, at B havde været berettiget til at opsige den indgåede aftale. Retten henviste i denne forbindelse til, at det af parternes kontrakt fremgik, at aftalen kun var i kraft, sålænge B forhandlede A's software, ligesom det af kontrakten fremgik, at muligheden for, at aftalen blev ophævet fra B's side, var forudset. Retten fandt, at opsigelsen burde være sket med en rimelig frist, hvilket skønsmæssigt blev sat til 3 måneder. B blev herefter dømt til at betale et garantihonorar i henhold til parternes kontrakt for 4 måneder regnet fra den 1. januar 1983 - 61.000 kr.

Gladsaxe civilrets dom

Den 18.1.1982 indgik A1 og sagsøgte, B, en "rammeaftale" om udvikling af administrativt softwareprogrammer til sagsøgtes hardware, mikrodatamat model CC 9010. Det hedder i aftalen bl.a.:

"01. Denne aftale er indtil 5.4.1982 opsigelig fra begge parter i forbindelse med statusmøderne den 29.1.1982 samt den 26.2.1982 og uden yderligere varsel. Med hensyn til punkt 09, forbliver aftalen dog i kraft til den 31.12.1982.

Aftalen forbliver i kraft sålænge softwaren forhandles af B på B's hardware model CC 9010 og model 9033.

02. Ophavs- og udnyttelsesretten til den under aftalen udviklede software med tilhørende dokumentation tilhører B fra det øjeblik B har foretaget den endelige godkendelse af de enkelte moduler.

Efter endelig godkendelse af de enkelte moduler garanterer A1 vederlagsfri rettelse af fejl inden for en 12 måneders periode, såfremt modulerne ikke fungerer i overensstemmelse med den af B godkendte systembeskrivelse.....

.....

Med hensyn til omfang og indhold af den i denne aftale omhandlede software, henvises til den i fællesskab mellem B og A1 udarbejdede og af B godkendte systembeskrivelse.

Såfremt systembeskrivelsen ikke er endelig godkendt senest den 5.4.1982 betragtes aftalen som opsagt."

Sagsøgte skulle stille et antal datamater til disposition under udarbejdelsen af softwaren, hvilket er overholdt.....

"05 Compilere, operativsystemer, manualer, disketter samt fornødent papir stilles til rådighed af B indtil 31.12.1982.

Hardware, compilere og operativsystemer vedligeholdes og opdateres af B.

.....

07. A1 sammenkalder til statusmøde hos B hver fredag kl. 14.00, hvor følgende gennemdrøftes:

- Sidste uges tidsplan sammenholdes med ny revideret tidsplan, og en eventuel ny fordeling af opgaverne kan foretages om ønsket.
- Resultatet af den forgangne uge præsenteres for B og sammenholdes med den af B godkendte analysebeskrivelse. (En eventuel test på maskinel kan forlanges af B)."

Det i pkt. 08 og 09 aftalte minimumsvederlag for kalenderåret 1982, 150.000,- kr. + moms, er betalt af sagsøgte. Pkt. 08,2 og pkt. 09,2 er sålydende:

"For kalenderåret 1983 og kalenderåret 1984 andrager den garanterede minimumsbetaling til A1 150.000,- kr. pr. kalenderår. De garanterede minimumsbeløb udbetales med 75.000,- kr. hver den 1.1. og 1.6. I det omfang de beløb, som faktisk kan faktureres af A1 i medfør af nærværende aftale, i årets løb overstiger de udbetalte garantibeløb, sker udbetalinger herefter månedsvis pr. den 1. i måneden baseret på sidste måneds fakturering."

.....
 "I det tilfælde at aftalen ophæves på B's foranledning, udlåner B, som vederlag for den af A1 ydede indsats, 3 stk. model CC 9010 og 3 stk. Microline printere model 82 indtil den 31.12.1982, hvor A1 tilbageleverer det udlånte udstyr i fejlfri stand."

De pkt. 11 og 12 nævnte forpligtelser blev ikke aktuelle. Iflg. pkt. 13 forpligtede sagsøgte sig til at acceptere, at A1 overførte aftalen til et af ham til formålet stiftet selskab, nemlig sagsøgeren under denne sag, A.

Sagsøgeren præsenterede sin software på datamessen på Bellacentret i begyndelsen af april 1982, i hvilken forbindelse systembeskrivelsen ansås godkendt, jfr. aftalens pkt. 03; udviklingsarbejdet fortsatte i sommeren og efteråret 1982 i samarbejde mellem parternes medarbejdere, bl.a. med gentagne møder august til oktober måned.

Det foreløbige resultat af samarbejdet (en "pakke" omfat-

tende software og hardware) blev stillet til rådighed for forskellige pilotkunder. Et standardprogram (bogholderimaskiner med tilhørende software) blev leveret til S, der den 11.10. 1982 betalte et beløb på 27.084,- kr. Beløbet blev sendt til programmør J hos sagsøgte, der overgav det til sagsøgeren mod at få udleveret nogle fra S sendte disketter.

I en den 3.1.1983 dateret faktura afkræver sagsøgeren sagsøgte den i kontrakten pkt. 08,2 stk. nævnte minimumsbetaling for perioden 1. januar til 30. juni 1983, forfalden 1. januar, på incl. moms 91.500,- kr.; fakturaen er påført:

"Betalingsbetingelse": Kontant inden 8 dage.
Ved senere betaling påføres 2% rente pr. påbegyndt 30 dage fra fakturadato."

Den 4. samme måned sender sagsøgte sagsøgeren følgende skrivelse:

"Efter at have leveret vort 9010-softwaressystem til udvalgte pilotkunder, er der konstateret fejl og mangler i softwaren - se bilag 1 og 2 - som vi forventer udbedret hurtigst muligt af hensyn til snarlig levering til ventende kunder.

Samtidig udbeder vi os en tidsplan for levering af de udbedrede programmer med tilhørende SOURCE (opstillet i henhold til punkterne i bilag 1 og 2)."

Der medfulgte følgende notat vedrørende fejl og mangler i A's finanssystem (i skrivelsen betegnet bilag 1 og 2) af 27. 12.1982:

"Fejl og mangler konstateret ved dagligt arbejde med systemet hos 3 pilotkunder, listen er foreløbig, og det må anses for sandsynligt, at systemet er behæftet med flere fejl end heri angivet.

1. Ved fakturering med rabatudregning, bliver udskriften af rabatten korrekt, men den fratrukkede rabat bliver ikke bogført, og optræder senere som differencer.
2. Faktura/ordreregistrering med flere linier end hvad der er plads til i eet skærbillede, virker ikke, idet linier indsat i "næste" side overskriver tilsvarende linier på side 1.
3. Forsøges udskrift af fakturaer/ordrer etc. med mere end een side, forstyrres printet med en række uvedkommende linier, og linierne fra side 2 skrives på side 1 i stedet for allerede registrerede side 1 linier (se

note 2).

4. Ved fremkaldning af fakturaer/ordrer for rettelse vises ingen af tidligere indtastede linier, og forsøges nye linier registreret, skrives disse oveni linierne 1 og frem (se ovenfor note 2).
5. Registrering af manuelle tekstlinier på følgesedler skrives ikke ud på papir.
6. Ved registrering af flere fakturaer/ordrer etc. efter hinanden er det i høj grad uhensigtsmæssigt, at systemet for hver gang returnerer til MENU'en.
7. Systemet mangler mulighed for at kunne fakturere linier, der ønskes unddraget momsregning, eksempelvis brevporto.
8. Hvis en lagerpost (varenummer) er oprettet med værdierne "02" eller "03" m.fl. vil visningen af varelinien i skærbilledet være i orden som en varelinje, men på udskriften af faktura/ordre vil linien være opfattet som en systemkommando "2" hhv. "3", hvilket giver udskrifter med et ganske andet indhold end vist på skærmen.
9. Ved registrering af fakturaer/ordrer skal der ikke kunne registreres antal og beløb på en varelinje type "0" - manuel tekst, idet beløb indsat på denne måde vises på skærmen men udskrives på faktura på anden måde og mangler ved bogføringen.
10. Kreditnotaer nummereres ikke med dertil afsat nummer-serie, men numrene udtages fra fakturanummerserien.
11. Bogførte fakturaer medtages ikke på debitorkontoudtog!!
12. Ved postering i funktion E21 til debitorer/kreditorer, foretages ingen postering på debitor/kreditor-samlekonto, hvorved det er umuligt at få balancer til at stemme!!!!!!
13. Ved postering i funktion E21 til debitorer/kreditorer, posteres med forkert fortegn på debitor/kreditor-kontiene.
14. Programmet E34B aborterer med følgende melding:
E34B SUBSCRIPT FAULT 00198.
Hvilket klart er en programmeringsfejl.
15. Programmet F34 aborterer med følgende fejlmelding:
F34 A:03.KIF 23 05006(p)
på 2 forskellige datafiler, og på forskellige maskiner, hvorfor også denne fejl skal søges i programlogikken.
16. Det er et stort irritationsmoment, at der ved "bladring" igennem felter i et billede skal anvendes funktionstast "A", når feltet skal bibeholdes, og "RETURN", hvis indholdet er ændret.
Af hensyn til betjeningsvenligheden, bør "RETURN" også kunne benyttes til at springe frem i billedet.
Trykkes der i øjeblikket på "RETURN" ved en fejltagelse, forsvinder indholdet af feltet, hvilket i høj grad er ubehageligt.

17. Der savnes mulighed for automatisk momsafløftning og postering funktion E21 - bilagsregistrering.
18. Systemet bygger på muligheden for dynamisk at kunne ændre på hvilke diskunits de enkelte datafiler skal være beliggende på, men systemfilen - A1.SED - er fast kodet ind i programmerne til at være beliggende på unit B: (der ikke findes på CC 9010 med fast disk).
Systemet burde ved hver opstart spørge brugeren, hvor A1.SED er beliggende, eller denne oplysning burde ligge på programdisketterne i umiddelbart tilgængelig form, således at ændring til anden unit kan foretages på et øjeblik.
19. Systemet savner mulighed for dynamisk at kunne ændre på papirformater.
I systemfilen - A1.SED - bør informationer om længder på de enkelte blanketter være oplagret og tilgængelige for brugeren med ændringsmulighed.
20. B32 aborterer med følgende melding:
"Perform overlap 00350."

Den 11.1.1983 sendte sagsøgeren sagsøgte følgende svar:

"Vedr.: Fejl og mangler i A's CC 9010 system.

Det er klart, at vi positivt vil bistå med udbedringen af disse fejl og mangler, men vi må i denne forbindelse gøre opmærksom på, at J på vegne af B har testet og godkendt det leverede system med undtagelse af periodeskift for debitorer og kreditorer samt årsskifte for debitorer, kreditorer og finansregnskab.

Endvidere er en del af de omtalte fejl og mangler ændringer af den af B godkendte systemdesign, medens andre fejl og mangler skyldes, at der ved installationen hos de i brevet omtalte pilotkunder ikke benyttes den rigtige programversion. (Den til B af os udleverede nyeste programversion).

Da vi har erfaret, at omtalte fejl og mangler er fremkommet på et møde i december 1982 hos B, hvor et par forhandlere gennemgik deres problemer med systemet, er vi forundret over i denne forbindelse ikke at være blevet kontaktet. Således at vi allerede på daværende tidspunkt kunne tage stilling til disse.

Vi har, på trods af dette forhold, i det følgende punktvis besvaret den af os modtagne liste over fejl og mangler (dateret den 27.12.1982) og fremsendt den 01.01.83.

Samtidig vil vi anbefale, at der afholdes et møde, hvor vi i fællesskab gennemgår og ser på dokumentationen for omtalte fejl og mangler.

Vi håber på dette møde også at få fastlagt, hvorledes vi kan have adgang til et antal CC 9010 med diskette. Således at det er os muligt at ændre evt. fejl og mangler og opstille en tidsplan herfor.

1. Der er i systemdesignet ikke aftalt automatisk bogføring af varerabatter.
2. (Herunder punkt 3 og 4) Registrering af faktura/ordre over flere sider er ikke omfattet af systemdesignet, hvorfor dette ikke er muligt.
Hvis dette tilsyneladende er muligt, skyldes det en B-rettelser, hvilken vi ikke er i stand til at svare for.
5. Det er i systemdesignet besluttet at textlinier ikke skal udskrives på følgesedlen.
6. Det blev af J besluttet, at de til B leverede programversioner skulle returnere til MENU'en efter registreringen.
7. Det er udenfor det aftalte systemdesign, at der skal være mulighed for at unddrage fakturalinier for moms-beregning.
8. Varenumre med værdierne 2 og 3 fungerer udmærket i den til B nyeste udleverede programversion (24.-26. august 1982).
9. Vi er enige om, at det vil være hensigtsmæssigt at blænde disse felter af i registreringen af en 0-linie ved registrering af faktura/ordre.
- Men hvordan kan det ved en test tage mere end et halvt år før dette besluttet ændret.
10. (Herunder punkt 11 og 12) J afhentede i oktober 1982 en diskette hos adv. X, hvor denne integration fungerer.
13. Der er efter vore tests korrekt fortegn på posteringerne fra E21 i den nyeste programversion.
14. Programmodul E34B eksisterer ikke i sidste nye version af systemet. Hvorfor denne fejlmeddelelse undrer os.
15. Denne fejl betyder, at 03-filen ikke findes på disketten.
16. Styringen af cursor er i samarbejde med B's systemafdeling fastlagt i systemdesignet.
Endvidere er omtalte løsning ikke mulig i COBOL på en CC 9010. - Hvilket burde være B's systemafdeling bekendt.
17. Automatisk momsafsløftning er udenfor det aftalte systemdesign.
18. Den nuværende løsning, som gør det muligt i systemoplysningerne at definere, hvor en fil ønskes placeret, er noget der af os er foretaget ekstra ud over det aftalte systemdesign.
I øvrigt vil den omtalte systemændring ikke umiddelbart være mulig samt betyde rettelser og omcompilering af samtlige programmer.
19. Det er muligt, at der i systemet savnes mulighed for dynamisk ændring af papirformater.
- Men systemdesignet bygger på krav for papirformater udarbejdet af B's systemafdeling.

20. Fejlen "perform overlap" er rettet i programversion af den 26. august 1982, som er udleveret til J."

Tirsdag den 18. samme måned afholdtes møde hos sagsøgte. Fra sagsøgerens side deltog forretningsfører A2 og A1 og fra sagsøgtes side B1, B2 og B3. Fra sagsøgerens side blev det tilbudt at søge manglerne afhjulpet, dog på betingelse af at sagsøgte først betalte det krævede beløb på 91.500,- kr. Sagsøgte opsigde imidlertid samme dag, ved følgende af direktør B4 underskrevne skrivelse, samarbejdet med øjeblikkelig virkning:

"Vedr.: Faktura nr. 8301001"

Da det dags dato er konstateret, at det af Dem udviklede system til CC 9010 stadig ikke kører fejlfrit, opsiges hermed vort samarbejde.

Begrundelsen herfor er følgende:

1. Der er konstateret forsinkelse på over 6 måneder i forhold til aftale.
2. Der er konstateret fejl i programmel, der stadig ikke er rettet.
3. Hastigheden (eksekveringen) i programmerne er uacceptabel for en bruger og dermed for B.
4. De for systemet vigtigste programdele er for store og betyder handling, der gør systemet alt for langsomt.
5. Der er anvendt uhensigtsmæssig programmeringsteknik (statements) og for dårlig "fil-handling".

Ovennævnte punkter kan dokumenteres og bevidnes.

B må, for at kunne levere en for vore kunder hurtig og betjeningsvenlig programpakke, programmere forfra uden anvendelse af A's system.

Vi afstår derfor fra at markedsføre og sælge samt installere det af Dem udviklede system.

Salgs- og brugsret samt ophavsret tilfalder selvfølgelig A.

B afstår fra at anvende source- og objekt-koder eller dele heraf fra Deres system.

Af ovennævnte årsager bortfalder også ekstra betaling både af nævnte faktura samt fremtidige krav i denne henseende."

Sagsøgeren har derefter under nærværende sag ved stævning indleveret den 14.2.1983 oprindelig påstået sagsøgte dømt til - med procesrenter fra 1.1.1983 - at betale det i faktura af 3.1.1983 krævede beløb på 91.500,- kr.

Sagsøgte har påstået frifindelse samt selvstændig dom for 48.800,- kr. - med procesrente fra svarskriftets indlevering den 28.4.1983 - nemlig betaling for 2 mikrodatamater, leveret sagsøgeren pr. 31.12.1982, jfr. faktura nr. 7873.

Da sagsøgeren har anerkendt modkravet, er sagsøgerens endelige påstand betaling af 42.700,- kr. med renter heraf 2% pr. påbegyndt måned fra 3.1.1983, jfr. påtegning på faktura af denne dato. Sagsøgeren har derhos forbeholdt sig at påstå sagsøgte dømt til betaling af

raten pr. 1.6.1983	91.500,00 kr.	
" " 1.1.1984	91.500,00 "	og
" " 1.6.1984	91.500,00 "	
	274.500,00 kr.	

med tilsvarende rente som nu påstået.

Der er under sagen afholdt syn og skøn ved den af retten, efter indstilling fra "Erhvervslivets råd for elektronisk databehandling", udpegede skønsmand H. Skønsmanden har på grundlag af 7 skønsforretninger i perioden december 1983 til juli 1984 afgivet en 25 sider lang erklæring. - Der er godkendt en regning fra skønsmanden på 15.975,- kr., der foreløbig er betalt af sagsøgte.

Der er afgivet vidneforklaring af forretningsfører hos sagsøgeren, A2, af direktør B4 hos sagsøgte, af programmør J og af økonomichef B5.

Forretningsfører A2 har bl.a. forklaret, at han - der er medindehaver af A - virker som programmør, medens A1 er idégiveren. Kontrakten var opsat af sagsøgte og gennemset af dennes advokat. Straks efter 18.1.1982 startede man samarbejdet fra A's side med ham og A1 som deltagere og fra sagsøgtes side B5 og J, der var kontaktmanden, der skulle søge at opnå godkendelse hos direktør B4. Produktet skabtes efterhånden ved gensidig idegivning. I august 1982 gennemgik afhørte med J detaljeret alle programmer (50-60 stk.) og fik dennes kommentarer; J sagde "nu bærer tingene", hvilket måt-

te opfattes som en faktisk godkendelse. I september solgte man standardpakken (der omfatter lagerstyring og fakturering, hvortil kom et ekstra exportsystem) til S i X-by, og B4 bad afhørte "få den i luften"; afhørte og A1 tog derfor over og brugte 10 dage til at installere softwaren hos S. De modtagne 27.087,- kr. var forhandleravance incl. betaling for denne installation. Sagsøgte folk fra Y-by vedligeholdte hardwaren i X-by, og afhørte ved, at anlægget kørte godt der.

I resten af efteråret havde man mindre mødeaktivitet, men manglede kun at udvikle årsregnskabet. Ambitionsniveauet steg dog hos begge parter: Man kilede mere ind i den lille 9010, idet man havde den større 9033 i tankerne. Hos sagsøgeren modtog man ingen reklamationer, før den med skrivelse af 4.1. 1983 fremsendte mangelsliste. Man havde ikke været bekendt med, at materialet var sendt til pilotkunder og blev ikke tilkaldt til mødet med disse i december - men det er rigtigt, at afprøvning hos pilotkunder er normal procedure. Indtil mødet den 18.1.1983 havde forholdet været godt, men ved mødet var B2 meget aggressiv; dagen før havde man fra sagsøgte side forlangt, at man fra sagsøgeren kom med nogle nye disketter (fordi sagsøgte muligt havde brugt nogle forældede), men afhørte ville ikke udlevere dem, før man fik betalingen for 1. halvår 1983. - Foreholdt bemærkningerne i skønsrapporten pag. 10 forneden, hvorefter

"Source- og objektprogrammer er dokumenteret uens. Alle af A's benyttede er dateret 15.08.83 (hvilket synes mærkeligt), medens B's har varierende datoer,"

hævder afhørte, at de i august 1982 afleverede programmeller var fejlfri og faktisk blev godkendt, jfr. leverancen til S i X-by. Kun nogle årsprogrammer blev først leveret senere, meget muligt den 29.10.1982. - Foreholdt, at skønsmanden i sin rapport påviser over 20 mangler, mener afhørte, at skønsmanden her har lagt en tidligere version til grund, medens den af sagsøgeren den 15.8.1983 leverede samlede udgave i-

altfald indeholdt væsentlig færre fejl (herom henvises til skønsrapporten pag. 13-14). Afhørte mener ikke, at der i det januar 1983 foreliggende materiale var fejl - og tilføjer, at både han og A1 har ydet en langt større indsats end forudsat, idet ambitionsniveauet voksede.

Direktør B4 har bl.a. forklaret, at målsætningen var at blive færdig i juli 1982, men da begge parter programmører efterhånden indførte mere end først planlagt, trak det længere ud. De forskellige versioner, han modtog i tiden fra juli til ud på efteråret 1982, udsendte han til afprøvning hos 3 pilotkunder. Ved mødet med disse i december var de meget vrede og utilfredse med softwaren; afhørte - der var forberedt herpå - havde med vilje ikke indkaldt repræsentanter for sagsøgeren. Afhørte bemærker, at J ikke var bemyndiget til at godkende programmellerne - og afhørte har aldrig godkendt noget.

Skønsmanden har vedstået og uddybet den af ham afgivne skønserklæring, der pag. 24 indeholder følgende korte sammenfatning, foretaget juni 1984 efter det 6. skønsmøde:

"Det er ikke syns- og skønsmanden mulig at konstatere, ud fra de gennemførte syns- og skønssforretninger, hvilke af de afprøvede udgaver, der i sin tid er overgivet til B, idet påstandene er modstridende, blot kan ganske klart konstateres, at den af B afprøvede version har indeholdt væsentlige mangler, medens den allerseneste version fra A var uden de påståede og konstaterede mangler."

Det er rigtigt, at sagsøgtes version stort set indeholdt de i den den 4.1.1983 fremsendte liste nævnte mangler; manglerne kunne have været rettet på få måneder. Hvad specielt det til S i X-by leverede fremgår det af skønsrapporten pag. 25-26 bl.a.:

"Programmerne blev i store træk færdigudviklet i X-by, idet A i op til flere week-ends arbejdede i campingvogn, opstillet på fabrikkens grund. Alle programmer var udviklede som standardprogrammer undtagen lagerprogrammerne, der var specielle for møbelbranchen.

Udvikling af programmer samt indkøring forløb planmæssigt, og den sidste gang A var behjælpelig i opstartfasen, var ved

kvartalsafslutningen i december 1982.

Det skal bemærkes, at hardware var købt hos B, men programmerne købt hos A til en fast pris.

Endvidere skal bemærkes, at S var den første i Danmark til at benytte de udviklede systemer.

Med fabrikkens ønske om bedre og rigtigere lagerstyring, blev 2. trin implementeret oktober 1983, og til orientering kan nævnes, at man byttede hardware med A i februar 1983.

S konkluderer, at man stort set har været endog meget tilfreds med programmet, som udelukkende har fungeret i bogholderiregie.

Man har med lethed betjent systemet, og de enkelte ting, der har været at udsætte, er blevet rettet, sommetider med en mindre ekstrabetaling.".....

Programmør J har bl.a. forklaret, at han var ansat hos sagsøgte i 1982 indtil den 4. december. I august 1982 fungerede programmerne delvis, det der manglede kunne rettes på nogle uger. I oktober fandt den sidste større aflevering af disketter sted. Han ved, at der fra før sommerferien er sendt forskellige versioner ud til forhandlere (pilotkunder) både i København og provinsen med henblik på afprøvning og demonstration. Han har selv udleveret stof til en pilotkunde (G og M). Han kan ikke sige, hvad der måtte have manglet, da han sidst i november afleverede disketterne (både de nyeste og de i august leverede) til sine efterfølgere B1 og B6. Han har ikke afgivet nogen godkendelse på sagsøgtes vegne. Han har ikke hørt, at sagsøgte skulle have plan om at afbryde forbindelsen; ingen kunder sprang fra i hans tid, i begyndelsen var flere meget begejstrede. Afhørte skønner, at en mand vil være 2 år om at lave de programmer, A havde lavet.

Endelig har økonomichef B5, der ikke er EDB-mand, bl.a. forklaret, at man hos sagsøgte fra begyndelsen af 1982 og til ud på efteråret blev bedt om at afprøve de efterhånden afleverede disketter; der var op til efteråret væsentlige mangler; de i oktober afleverede versioner kender han ikke. Han har overværet flere kundedemonstrationer, nogle kunder var tilfredse, andre ikke.

Sagsøgeren har til støtte for sin påstand om, at sagsøgtes

ophævelse af aftalen er uberettiget, gjort gældende principalt I) at der er tale om mangelfri leverancer, subsidiært II) at reklamationen i januar 1983 var for sen, mest subsidiært III) at der da kun var tale om bagatelmangler, som man fra sagsøgerens side tilbød at afhjælpe og kunne have afhjulpet på få måneder, jfr. skønsmandens udtalelse. Sagsøgeren har ad I nærmere anført, at det drejede sig om et udviklingsarbejde, hvori begge parter medvirkede, at ingen har hæftet sig ved datoen 1.7.1982, at det ikke er godtgjort, at programmerne ikke kørte i efteråret 1982, jfr. skønsmandens udtalelser om det til S i X-by leverede og vidnet J's forklaring, samt at også årsskifteregnskab er leveret, endelig at medens sagsøgeren har leveret rettidigt, betalte sagsøgte trods påkrav ikke sin ydelse pr. 1.1.1983, således at sagsøgte har gjort sig skyldig i klar misligholdelse.

Ad II og III har sagsøgeren anført, at det drejer sig om handelskøb, at sagsøgte ialtfald på grund af manglende rettidig undersøgelse har reklameret for sent, at sagsøgeren burde være indkaldt til mødet i december med pilotkunderne, og at sagsøgte muligt ikke har leveret pilotkunderne de fejlfri disketter.

IV. Endelig indeholder kontrakten ingen adgang til opsigelse. Bestemmelserne i dens pkt. 08, stk. 2 betyder, at sagsøgte har påtaget sig forpligtelse til at betale de aftalte beløb for garantiårene 1983 og 84. Skønsmanden har udtalt, at disse beløb ikke kan anses for urimelige. Det tilføjes, at der faktisk er sket godkendelse hen ad vejen, samt at sagsøgte intet varsel har givet. - Hvad endelig den seneste rentepåstand angår, har denne støtte i gentagne fakturaer, mod hvilke der ikke er gjort indsigelse vedrørende renteberegningen.

Sagsøgte har til støtte for sin frifindelsespåstand principalt gjort gældende, at da der enten slet intet er leveret, idet ingen af versionerne er godkendt, jfr. både J's og B4's

forklaringer, eller da også det i oktober 1982 leverede led af væsentlige mangler, ligesom årsskifteregnskab aldrig er leveret, har sagsøgte været beføjet til at ophæve aftalen. Det gøres ikke gældende, at der er leveret for sent, ligesom det ikke bestrides, at sagsøgeren har lavet godt arbejde til S i X-by. Men såvel den massive utilfredshed, der fremkom ved mødet med pilotkunderne i december 1982, jfr. den fremsendte liste af 27.12.1982, som skønsmandens erklæring - der bygger på de i oktober 1982 til rådighed stillede programpakker - er tilstrækkeligt bevis for tilstedeværelsen af mange, til dels væsentlige mangler.

Af mangelslisten fremgår således, at systemet ikke var i stand til at udføre en del elementære bogføringsrutiner, herunder bogføre en fratrukken rabat, anføre bogførte fakturaer på debitor/kreditor-samlekonto m.v.

Mikrodatamaten CC 9010 med det af A1 udarbejdede system har af sagsøgte været udbudt til salg hos ca. 10 forhandlere og har været installeret hos et par kunder. Samtlige forhandlere og kunder har imidlertid returneret datamat og system, idet systemet ikke kunne udføre bl.a. de ovenfor nævnte bogholderifunktioner.

Sagsøgte har reklameret så hurtigt, det efter produktets art har været muligt: da sagsøgte reklamerede den 4.1.1983, var man endnu ikke i mora med garantibetalingen, idet der i sagsøgerens faktura af 3.1. var givet 8 dages betalingsfrist. - Subsidiært må der ialtfald ud fra forudsætningssynspunkter - sagsøgte har intet salg opnået af samarbejdet - være adgang til at opsige uden eller med et kort rimeligt varsel. I øvrigt fremgår det af aftalens pkt. 09, stk. 2, at muligheden for at aftalen ophæves af sagsøgte, er forudset, ligesom det af pkt. 01, sidste sætning fremgår, at aftalen kun er i kraft så længe sagsøgte forhandler sagsøgerens software.

- Hvad endelig den endelige rentepåstand angår, bestrides dennes rigtighed, idet rammeaftalen ingen rentebestemmelse indeholder.-

Retten bemærker: Det må efter det oplyste lægges til grund, at der ikke fra sagsøgtes side er sket nogen endelig godkendelse af sagsøgerens produkt; der er på den anden side ikke reklameret over det før den 4.1.1983. Med støtte i den da fremsendte mangelsliste og i skønsmandens sammenfatning - hvilken sidste må antages at bygge på undersøgelse af de seneste til sagsøgte leverede materialer (oktober 1982) - findes det godtgjort, at den leverede software led af så mange og delvis væsentlige mangler, at sagsøgte har været berettiget til at opsige den indgåede aftale, jfr. de af sagsøgte herom fremdragne bestemmelser i kontrakten. Idet opsigelsen dog findes at burde være sket med en rimelig frist, der passende kan sættes til mindst 3 måneder, vil sagsøgte være at dømme til at betale garantibeløbet for 4 måneder regnet fra 1.1.1983 eller incl. moms 61.000,- kr. Heri modregnes det af sagsøgeren anerkendte beløb på 48.800,- kr. Vedrørende renteberegningen vil der være at give sagsøgte medhold i overensstemmelse med det af denne herom anførte.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sagsøgte, B, bør inden 14 dage til sagsøgeren, A, betale 12.200,- kr. med procesrenter heraf fra 3.1.1983 til 31.12.1984 2% over Nationalbankens diskonto, fra den 1.1.1985 til betaling sker 6% over.

Sagsøgeren bør inden samme frist godtgøre sagsøgte skønsudgiften 15.975,- kr.

Ingen af parterne betaler sagsomkostninger til den anden.